

НОВІ АНГЛІЦИЗМИ В ІТ-СФЕРІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Дослідження присвячене вивченню англійських запозичень, які функціонують у сфері ІТ. Серед запозичень, що активно входять в українську мову, виділяємо лексеми, які називають нові предмети, явища, поняття, полегшують процес комунікації між фахівцями, увиразнюють мовлення. Встановлено, що іноземні фахові лексеми гармонійно інтегруються в систему мови-реципієнта відповідно до фонетичних, орфографічних, семантичних, граматичних норм. З'ясовано, що проникнення великої кількості чужомовних елементів становить загрозу для мови-реципієнта.

Ключові слова: англійцизми, мова-реципієнт, фахове мовлення, ІТ-сфера, запозичення.

Abstract

The research is dedicated to the study of English borrowings that are used in the field of IT. Among the borrowings that are actively included in the Ukrainian language, we highlight tokens that name new objects, phenomena, concepts, facilitate the process of communication between professionals, express speech. It is established that foreign language professional tokens are harmoniously integrated into the system of the recipient language in accordance with phonetic, orthographic, semantic, grammatical norms. It has been found that the penetration of a large number of foreign language elements poses a threat to the recipient language.

Keywords: anglicisms, recipient language, professional speech, IT-sphere, borrowing.

Інтеграція в міжнародний інформаційний простір сприяє процесу запозичення лексики з інших мов, який віддзеркалює нові реалії сучасного життя. Спостерігаємо стрімке зростання запозичень з англійської мови в українську, пов'язане з розвитком інформаційних технологій, різними соціально-економічними процесами.

Дослідженню проблеми англійських запозичень приділяли увагу чимало українських мовознавців, серед яких: І. Дзюба, Ф. Бацевич, Л. Кислюк, В. Радчук, О. Стишов, О. Чередниченко, Л. Чернікова, Т. Смілик та інші.

Англійцизми – різновид запозичення; слово, його окреме значення, вислів, які запозичені з англійської мови або перекладені з неї чи утворені за її зразком [1].

Представники ІТ-сфери активно вживають англійські запозичення. Це явище зумовлене низкою чинників: інтернаціоналізація науково-технічної термінології, взаємодія з іноземними колегами та партнерами, виникнення асоціативних зв'язків зі словами української мови; прагнення до лаконізму; особисті вподобання.

Англійцизми у фаховому мовленні виконують такі основні функції: номінативну – називання явищ, ознак, предметів, якщо немає точного або однослівного відповідника; фатичну – функція встановлення контакту з адресатами; експресивну – вираження суб'єктивного ставлення до повідомлення. Іноземні слова є засобами експресивного увиразнення власного висловлення з метою зацікавлення адресата. Збагачення складу професійної лексики ІТ-сфери завдяки англійцизмам полегшує професійне спілкування фахівців різних країн.

Функціонуючи в системі національної мови, англійцизми асимілюються до фонетичних, орфографічних, семантичних, граматичних особливостей мови-реципієнта. На думку Л. Чернікової та Т. Смілик, «фонетичне та графічне осмислення мають першорядне значення для успіху подальшої асиміляції з метою втрати запозиченим словом свого первісного іноземного виду. У міру можливості потрібно зберігати фонетичні та, передовсім, фонологічні особливості англійської мови. У написанні іноземних слів не треба вводити літер, що не відповідають

звукам, властивим цій мові» [2, с. 131]. На початкових етапах запозичення слово відтворюють латиницею: *soft skills* – «соціальні, комунікаційні, особистісні навички, необхідні для роботи в колективі», *hard skills* – «технічні знання і навички», *USB* – «стандарт роз'ємів і кабелів для передачі даних та живлення пристроїв»; *meeting* – «збори для обговорення актуальних проблем», *skype* – «програма, яка дає змогу спілкуватися користувачам з усього світу», згодом за допомогою транслітерації – кирилицею: *туторіал* – «цифрова покрокова інструкція у вигляді відео чи зображень», *ком'юніті* – «група людей, об'єднаних спільними інтересами, члени якої спілкуються переважно в інтернеті»; *диджиталізація* – «упровадження цифрових технологій у суспільне життя»; *стрімер* – особа, яка проводить аудіо-/відеотрансляцію подій у режимі реального часу»; *сабж* – «тема обговорення, дискусії».

На морфологічному рівні відбувається процес утворення складних слів у ході їх запозичення в українську мову, наприклад слова-композиції, у яких один іншомовний компонент оформлений латиницею, а інший – кирилицею: *ІТ-трафік*, *ІТ-сфера*, *ІТ-код* *ІТ-фахівець*. Такі лексеми називають гібридні композиції [3, с. 19-22]. Процеси деривації спостерігаємо на прикладі слів: *фриланс*, *гугл*, *донат*, *клік*, *лайк*, *скрол*, *тег*, *хайп*. Дериватами слів *фриланс* є *фрилансити*, *гугл* – *гуглити*, *донат* – *донатити*, *клік* – *клікати*, *лайк* – *лайкати*, *скрол* – *скролити*, *тег* – *тегати*, *хайп* – *хайпити* тощо. Участь іншомовного слова в словотвірних процесах української мови є ознакою успішної асиміляції.

На семантичному рівні відбувається лексико-семантична еволюція значень іншомовних слів: розширення значень слова, розвиток внутрішньої та зовнішньої лексичної валентності, процеси термінологізації та детермінологізації.

А. Шимків поділяє англійські запозичені терміни української мови на такі типи: 1) давні запозичення, які носії мови не сприймають як чужоземні; 2) частовживані англійські запозичення, виходять за межі професійної сфери використання і стають загальнозживаними одиницями; 3) варваризми – іншомовні слова, які вживають у фаховому мовленні, їх можна легко замінити питомою лексикою; 4) інтернаціоналізми – міжнародні терміни, які вживають не менше, ніж у трьох неспоріднених мовах [4, с. 7]

Слова іншомовного походження запозичують для: 1) номінації нових предметів, явищ, комп'ютерного обладнання, ознак, дій, які не мають українських відповідників: *аутсорсинг* – «передача компанією частини операційної діяльності фахівцям іншої компанії або фрилансерами», *баг* – «помилка в програмі», *продакшн* – «кінцева версія програми або сайту, доступна користувачам», *реліз* – «випуск застосунка або його частини для кінцевих користувачів або для тестування»; *кейс* – «реальний проект»; *дедлайн* – «остаточний термін виконання певного проекту, завдання»; *фідбек* – «зворотний зв'язок від користувачів». Такі лексеми швидко адаптуються в мові-реципієнті. 2) увиразнення понять, явищ – термін повинен бути чітким та лаконічним, тому аби точніше сформулювати думку, скоротити описовий вираз, уживають англійські, завдяки чому зменшується час спілкування без втрати сенсу: «лідер команди» – *тимлід*, «гуртування працівників у команду для досягнення спільної мети» – *тимбілдинг*; «доробок певної особи чи компанії» – *портфоліо*; «електронні пристрої, що спрощують роботу» – *гаджет*. Отже, англійські в ІТ-сфері називають переважно процеси і поняття.

Окрема група англійських запозичень є джерелом виникнення сленгізмів, які полегшують і прискорюють процес засвоєння англійської термінології: *факап* – «програш, невдача», *чекати* – «щось перевіряти», *юзати* – «використовувати», *демка* – «демонстраційна версія чогось». Такі лексичні одиниці називають поняття, які мають відповідники в українській мові.

Спостерігаємо активне вживання англійських слів в українській мові. У сфері інформаційних технологій англійські запозичення є засобами вираження комунікативно-прагматичної інформації, професійної взаємодії. Проте надмірне використання англійських слів у мові має негативний вплив, що полягає у витісненні національних термінів, денаціоналізації фахового мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Українська мова: Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – С. 25
2. Чернікова Л. Ф. Англійські в сучасній українській мові / Чернікова Л. Ф., Смілик Т. І. // Филологические науки. – 2008. – № 9. – С. 129 – 133.
3. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.

4. Шимків А. Англо-український тлумачний словник економічної лексики. – К., 2004. – 429 с.
5. Рудакова Т. М. Принципи засвоєння неозапозичень в українській літературній мові: орфографічна адаптація / Т. М. Рудакова // Філологічні науки. – 2013. – Книга 1. – С. 129 – 135.

Стадній Алла Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email: stadniy.alla@ukr.net

Stadniy Alla Sergiyivna – Candidate of philological sciences, Associate professor of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: stadniy.all@vntu.edu.ua